

Professori Sverker Gustavsson
Uppsala universitet

Kansallisvaltio eurooppalaisesta näkökulmasta

Tulevaisuutta ajatellen hedelmällisin tulkinta avainkäsitteestä ”kansallisvaltio” ei ole etninen ja kielellinen vaan poliittinen. Kiinnostus kohdistuu sen tyyppiseen valtioon, joka kasvoi esiin kolmensadanviidenkymmenen vuoden aikana, Westfalenin rauhasta 1648 aina suureen uudelleenjärjestelyyn 1989. Tälle valtiolle oli periaatteessa luonteenomaista se, että kulttuurisen yhteenkuuluvuuden, oikeusjärjestelmän ja verotuksellisen perustan rajat kävivät yksiin. Kansallinen identiteetti, demokraattinen osallistuminen sekä työn ja luonnonvarojen vastuuntuntoinen hyödyntäminen vahvistivat toisiaan vastavuoroisesti.

Kiinnostavaa on, että tällä tavalla määriteltyä kansallisvaltiota on alettu kyseenalaistaa vuoden 1989 jälkeen. Yhä useammin korostetaan, että se on luonteeltaan historiallinen välivaihe. Keskustelussa tuodaan yhä useammin esiin, että on ollut aika ennen sitä, eikä ole itsestään selvää, että se kestää ikuisesti. Tässä on vastakkain kaksi erilaista käsitystä. Ensimmäisen ja optimistisemmin muotoillun näkemyksen mukaan Euroopan unioni on rakennettu niin, että se tulee vahvistamaan kansallisvaltiota ja siten mahdollistaa sen säilymisen pitkälle tulevaisuuteen. Toisen, pessimistisemmin ilmaistun arvion mukaan unioni on varustettu ominaisuuksilla, jotka ovat omiaan heikentämään kansallisvaltiota ilman että mitään muuta tulisi sen tilalle. Kansanomaisen osallistuminen ja poliittinen vastuunkanto eivät löydä siitä luonnollista kotipaikkaa.

Nähtäväksi jää, ovatko optimistit olleet liian toiveikkaita vai pessimistit liian huolestuneita. Ratkaisevaa on, kuinka toimimme sen ymmärryksen pohjalta, joka meillä on kehittymässä olevan kaikenkattavan eurooppalaisen järjestyksen luonteesta.

2. Kaksinkertainen epäsymmetria
3. Optimistien toiveet
4. Pessimistien huolenaiheet
5. Villakoiran ydin